

NALÉZÁNÍ JAKO POJMOVÝ POSTOJ (II) (Pasívum a nenalézání)

Jiří RACLAVSKÝ

FINDING AS NOTIONAL ATTITUDE (II)

In the first part of continuation of our study we classify and analyze passive forms which belong to four kinds of findings. Further we investigate cases of unsuccessful finding: they do not trivially correspond to kinds of successful finding. We can distinguish: 1) not-finding for the reason of not-seeking, 2) not-finding for the reason of not finished seeking, 3) not-finding for the reason of stopped seeking whereas a) an instance of the respective sought intension is not existing, b) an agent was not enough skilful and the question of existence of an instance of the respective sought intension remains open.

7. Pasívum

Ke všem větám o nalézání, větám formulovaným v aktívu, přiléhají věty, které vyjadřují zcela týž postoj, avšak jsou formulovány v pasívu. Pasívní forma spočívá z logického hlediska v tom, že objektu-cíli postoje se připíše vlastnost o určité aktivitě, kterou vzhledem k němu vyvíjí agens. Protože okolnosti analýz vět pasíva jsou vlastně shodné pro nalézání druhu I., II., IV., uvedeme je (stejně tak jako odlišnosti nalézání druhu II.) v následující stručně přehledové sestavě. Poznátky, které jsme zjistili o aktívu, platí i pro pasívum; případné odchylky či nová zjištění okomentujeme podrobněji.

I.0, III.0, IV.0) Objekt-cíl je označen neempirickým výrazem

A) K větě „*Xenie nalézá Yannise*“, v níž vlastní jméno „Yannis“ je neempirickým výrazem pro objekt-cíl postoje, je správným tvarem pasíva věta:

Yannis je nalézán Xení,

kteřá má jak pro nalézání druhu I., tak i pro druhy III. a IV. (pro III., IV. takováto věta vznikla substitucí) analýzu:

$\lambda w \lambda t [\lambda x [[{}^0\text{Nal}_{wr} \text{Nl}^{\text{Nl}} \text{X } x] \text{ } {}^0\text{Y}]]$

resp.:¹

¹ Tyto alternativy uvádíme pro jejich souvislost s větami v aktívu, kde např. konstrukce $\lambda w \lambda t [{}^0\text{V}_{wr} \text{ } {}^0\text{Z}]$ stojí supozici de re (cílá kompozice je tedy $[\lambda w \lambda t [{}^0\text{V}_{wr} \text{ } {}^0\text{Z}]_{wr}]$), takže nahradíme-li jí proměnnou (přesněji konstrukcí této proměnné u), tak ta je jakožto konstrukce rovněž v supozici de re (cílá kompozice je tedy $[u_{wr}]$).

$$\lambda w \lambda t [\lambda u | [{}^0\text{Nal}^{\text{PL-L}}_{\text{wt}} \text{}^0\text{X } u_{\text{wt}}] \text{}^0\text{Y}]]$$

tedy „Yannis má vlastnost být nalézán Xenif“. Podobně jako pro případ B), substituce ekvivalentních pojmů jsou korektní (takže platí-li „Yannis je vrah Zoe“, můžeme platně odvodit větu „Vrah Zoe je nalézán Xenif“).

B) Podobně pro případ extenzionálního postoje nikoli k individuu (jako v A), ale pro extenzionální postoj k určité lokaci, má věta:

Florida je nalézána Xenif.

analýzu:

$$\lambda w \lambda t [\lambda l | [{}^0\text{Nal}^{\text{NL}}_{\text{wt}} \text{}^0\text{X } l] \text{}^0\text{F}]]$$

resp.:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m | [{}^0\text{Nal}^{\text{PM-M}}_{\text{wt}} \text{}^0\text{X } m_{\text{wt}}] \text{}^0\text{F}]]$$

II.0) Takové věty v pasívu A) či B) pro případ nalézání druhu II. (stejně tak jako v aktivu) nejsou.

I.1, III.1, IV.1) Objekt-cíl je označen empirickým výrazem – deskripcí

A) Viděli jsme v případě předchozího bodu A), že je-li dána premisa „Yannis je vrah Zoe“, můžeme odvodit větu, v níž je na totéž individuum poukazováno prostřednictvím deskripce:

Vrah Zoe je nalézán Xenif.

A protože pojem vraha Zoe je v analýze-konstrukci v supozici de re:

$$\lambda w \lambda t [\lambda x | [{}^0\text{Nal}^{\text{NL}}_{\text{wt}} \text{}^0\text{X } x] [{}^0\text{Vr}_{\text{wt}} \text{}^0\text{Z}]] \quad // \text{ p. ind. úřadu je v s. de re}$$

resp.:

$$\lambda w \lambda t [\lambda u | [{}^0\text{Nal}^{\text{PL-L}}_{\text{wt}} \text{}^0\text{X } u_{\text{wt}}] [{}^0\text{Vr}_{\text{wt}} \text{}^0\text{Z}]] \quad // \text{ p. ind. úřadu je v s. de re}$$

tak lze z této věty korektně odvodit i onu větu vstupní (substituce i pomocí koreferenčních výrazů jsou platné). Příklad B) je zcela analogický.

II.1.A) Takováto substituce za pojem objektu-cíle ovšem není platná pro nalézání druhu II. (což je čtení dané věty ve smyslu nalézání po hledání), neboť příslušný pojem individuového (či jiného) úřadu je v supozici de dicto (proměnná *u* zde probíhá individuové úřady):

$$\lambda w \lambda t [\lambda u | [{}^0\text{Nal}^{\text{HL}}_{\text{wt}} \text{}^0\text{X } u] [\lambda w \lambda t [{}^0\text{Vr}_{\text{wt}} \text{}^0\text{Z}]]] \quad // \text{ p. ind. úřadu je v s. de dicto}$$

B) Rozlišme nyní dvě formy sestavení pasíva (obě vyjadřují ekvivalentní konstrukce, avšak ty jsou vyjádřené výrazy, které nejsou za všech okolností koreferenční).² V obou případech je objektem-cílem postoje něco, co nazve-

² Navazujeme na distinkci de dicto pasívum / de re pasívum, která byla u jistého příkladu hledání zjištěna Marií Duží v Duží (2003); tato terminologie nám nepřipadla vhodná, neboť vyhovuje jen určitému typu případů.

me *objekt pasíva*; objekt může být vyjádřen složeným výrazem, přičemž jedna jeho část je třídivý termín, zbývající můžeme chápat jako určitou specifikaci, předmět, resp. výraz pro to, co nazveme *předmět pasíva*. Například ve větě „Nejoblíbenější skladba nejslavnějšího skladatele je hrána v rádiu“ je výraz „nejoblíbenější skladba“ výraz pro objekt postoje, výraz „nejslavnějšího skladatele“ výraz pro předmět postoje. Nyní: *objektové pasívum* spočívá v tom, že objektu-cíli postoje (nikoli objektu pasíva) je pasívní gramatickou konstrukcí připsována určitá vlastnost (např. nejoblíbenější skladbě neznámějšího skladatele je připsána vlastnost „být hrána v rádiu“), kdežto *předmětové pasívum* spočívá v tom, že předmětu je pasívní gramatickou konstrukcí připsována (odlišná) vlastnost, jejíž výraz obsahuje i výraz pro objekt pasíva (např. neznámějšímu skladateli je připsána vlastnost „být ten, jehož nejoblíbenější skladba je hrána v rádiu“).

II.1.B. objektové) Následující věta užívá objektové pasívum:

Lokace vraha Zoe je nalézána Xenii.

Toto pasívum spočívá v tom, že úřadu „lokace vraha Zoe“ je připsána empirická vlastnost „být nalézána Xenii“. Pokud je nám tato věta dána bez toho, že bychom věděli, zda je vrah Zoe znám, máme dvě možnosti čtení:

a) Je-li dáno, že vrah Zoe je již znám – konstrukce úřadu vraha Zoe proto bude v supozici de re –, analýza je (*m* je proměnná probíhající typ μ -úřadů) následující:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[{}^0 \text{Nal}^{\text{HM}}_{\text{wr}} {}^0 \text{X } m] [\lambda w \lambda t' [{}^0 \text{Lo}_{w \cdot t'} [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{Vr}_{\text{wr}} {}^0 \text{Z}]]]_{\text{wr}}]]]]$$

// p. μ -úřadu je v s. de dicto, p. ind. úřadu je v s. de re

zkráceně:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[{}^0 \text{Nal}^{\text{HM}}_{\text{wr}} {}^0 \text{X } m] [\lambda w \lambda t' [{}^0 \text{Lo}_{w \cdot t'} [{}^0 \text{Vr}_{\text{wr}} {}^0 \text{Z}]]]]]$$

Pojem vraha Zoe je v supozici de re a tak za něj lze dosazovat pojmy, jejichž výrazy referují k témuž individuu, např. „majordomus Zoe“, anebo třeba „Yannis“. Za pojem μ -úřadu, který je v supozici de dicto, ovšem takto substituovat nelze.

b) V případě, že by vrah znám nebyl, konstrukce vyjádřená výrazem „vrah Zoe“ by byla v supozici de dicto:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[{}^0 \text{Nal}^{\text{HM}}_{\text{wr}} {}^0 \text{X } m] [\lambda w \lambda t' [{}^0 \text{Lo}_{w \cdot t'} [\lambda w \lambda t' [{}^0 \text{Vr}_{w \cdot t'} {}^0 \text{Z}]]]_{\text{wr}}]]]]$$

// pojem μ -úřadu i pojem ind. úřadu je v sup. de dicto

Jak za pojem μ -úřadu, tak za pojem individuového úřadu, nelze substituovat pomocí výrazů, které nejsou ve všech možných světech a časech koreferenční.

II.1.B. předmětové) Na rozdíl od objektového pasíva je předmětové pasívum vždy pouze takové, že v případě nalézání je konstrukce individuo-

vého úřadu jen v supozici de re. Ovšem v případě předmětového pasíva je konstrukce vlastností („jeho lokace je nalézána Xeníí“) aplikována na konstrukci individuového úřadu:

Vrah Zoe je ten, jehož lokace je nalézána Xeníí.

Analýza této věty ve smyslu vypovídání o nalézání po hledání je konstrukce:

$$\lambda_w \lambda_l [\lambda_x [[{}^0\text{Nal}^{\text{HM}}_{wt} \text{ } {}^0\text{X} [\lambda_w \lambda_l [{}^0\text{Lo}_{wt} x]]] [\lambda_w \lambda_l [{}^0\text{Vr}_{wt} \text{ } {}^0\text{Z}]]_{wt}]]$$

// p. μ -úřadu v sup. de dicto, p. ind. úřadu je v sup. de re

Za konstrukci individuového úřadu lze substituovat konstrukce, které jsou vyjádřeny výrazy, které jsou s výrazem této konstrukce koreferenční (referují k téže hodnotě v daném možném světě a čase), takže je-li dáno, že „Yannis je vrah Zoe“, můžeme odvodit např. větu:

Yannis je ten, jehož lokace je nalézána Xeníí.

tedy:³

$$\lambda_w \lambda_l [\lambda_x [[{}^0\text{Nal}^{\text{HM}}_{wt} \text{ } {}^0\text{X} [\lambda_w \lambda_l [{}^0\text{Lo}_{wt} x]]] [{}^0\text{Y}]] \quad // \text{ p. } \mu\text{-úřadu je v s. de dicto}$$

Pojem μ -úřadu je opět v supozici de dicto (nelze za něj dosazovat pomocí výrazů, které nejsou ve všech možných světech a časech koreferenční). Poznamenejme, že předmětové pasívum je v jazyce jistě mnohem frekventovanější.

B. objektové) Pro případy extenzionálního nalézání (druhů I., III., IV.) jsou jak pojem individuového úřadu, tak pojem μ -úřadu v supozici de re. Větou vyjadřující objektové pasívum je pak např.:

Lokace Yannise je nalézána Xeníí.

Jak je patrné i z analýzy, pojmy obou úřadů jsou v supozici de re:

$$\lambda_w \lambda_l [\lambda_l [[{}^0\text{Nal}^{\text{NL}}_{wt} \text{ } {}^0\text{X}] [\lambda_w \lambda_l [{}^0\text{Lo}_{wt} \text{ } {}^0\text{Y}]]_{wt}]] \quad // \text{ p. } \mu\text{-úřadu je v s. de re}$$

resp.:

$$\lambda_w \lambda_l [\lambda_m [[{}^0\text{Nal}^{\text{PM:TM}}_{wt} \text{ } {}^0\text{X} m_{wt}] [\lambda_w \lambda_l [{}^0\text{Lo}_{wt} \text{ } {}^0\text{Y}]]_{wt}]]$$

// p. μ -úřadu je v s. de re

a tak lze za kterýkoli z nich dosadit ekvivalentní pojmy (jejichž výrazy nemusí být za všech okolností koreferenční), takže je-li dáno, že „Yannis je vrah Zoe“, můžeme korektně odvodit větu:

Lokace vraha Zoe je nalézána Xeníí.

jejíž analýza je:

³ Na tuto konstrukci závěru můžeme uplatnit β -redukcí (neboť konstrukce ${}^0\text{Y}$ nemůže být nevlastní) a dostáváme analýzu obdobnou jako pro větu „Xenie nalézá lokaci Yannise“: $\lambda_w \lambda_l [{}^0\text{Nal}^{\text{HM}}_{wt} \text{ } {}^0\text{X} [\lambda_w \lambda_l [{}^0\text{Lo}_{wt} \text{ } {}^0\text{Y}]]]$.

$\lambda_w \lambda_t [\lambda I [{}^0 \text{Nal}^{\text{NL}}_{wt} {}^0 \text{X} I] [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Lo}_{wt} [{}^0 \text{Vr}_{wt} {}^0 \text{Z}]]_{wt}]]$
 // pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

resp.:

$\lambda_w \lambda_t [\lambda m [{}^0 \text{Nal}^{\text{PM} \cdot \text{M}}_{wt} {}^0 \text{X} m_{wt}] [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Lo}_{wt} [{}^0 \text{Vr}_{wt} {}^0 \text{Z}]]_{wt}]]$
 // pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

Je-li však dáno, že „Lokace vraha Zoe je lokace majordoma Zoe“, můžeme korektně odvodit větu:

Lokace majordoma Zoe je nalézána Xenii.

s analýzou:

$\lambda_w \lambda_t [\lambda I [{}^0 \text{Nal}^{\text{NL}}_{wt} {}^0 \text{X} I] [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Lo}_{wt} [{}^0 \text{Ma}_{wt} {}^0 \text{Z}]]_{wt}]]$
 // pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

resp.:

$\lambda_w \lambda_t [\lambda m [{}^0 \text{Nal}^{\text{PM} \cdot \text{M}}_{wt} {}^0 \text{X} m_{wt}] [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Lo}_{wt} [{}^0 \text{Ma}_{wt} {}^0 \text{Z}]]_{wt}]]$
 // pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

B. předmětové) V případě předmětového pasíva, jehož příkladem je např. věta:

Yannis je ten, jehož lokace je nalézána Xenii.

kdy je připisována vlastnost „jeho lokace je nalézána Xenii“, přičemž analýza je:

$\lambda_w \lambda_t [\lambda V [{}^0 \text{Nal}^{\text{NL}}_{wt} {}^0 \text{X} [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Lo}_{wt} V]_{wt}] {}^0 \text{Y}]]$ // p. μ -úřadu je v s. de re

resp.:

$\lambda_w \lambda_t [\lambda m [{}^0 \text{Nal}^{\text{PM} \cdot \text{M}}_{wt} {}^0 \text{X} [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Lo}_{wt} m]_{wt}] {}^0 \text{Y}]]$ // p. μ -úřadu je v s. de re

můžeme – je-li dáno, že „Yannis je vrah Zoe“ – substituovat za konstrukci Yannise:

Vrah Zoe je ten, jehož lokace je nalézána Xenii.

Analýza této věty je:

$\lambda_w \lambda_t [\lambda I [{}^0 \text{Nal}^{\text{NL}}_{wt} {}^0 \text{X} [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Lo}_{wt} I]_{wt}] [{}^0 \text{Vr}_{wt} {}^0 \text{Z}]]$
 // pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

resp.:

$\lambda_w \lambda_t [\lambda m [{}^0 \text{Nal}^{\text{PM} \cdot \text{M}}_{wt} {}^0 \text{X} [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Lo}_{wt} m]_{wt}] [{}^0 \text{Vr}_{wt} {}^0 \text{Z}]]$
 // pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

Zřejmě stěží však lze nalézt v přirozeném jazyce výraz, který by vyjadřoval konstrukci ekvivalentní pojmu „lokace někoho“. (Poznamenejme, že za konstrukci vlastnosti „být nalézán Xenii“ v žádném z prozkoumávaných pasív dosazovat nelze, neboť je vždy v supozici de dicto).

C. objektové) Poměrně podobně jako v předchozích dvou bodech sestavíme objektová a předmětová pasíva i pro deskriptce μ -úřadů, v nichž se vyskytuje třídnový termín. Situaci si však zde poněkud zjednodušíme omezením na nalézání lokace „the“ nosorožce (nebudeme tedy zkoumat věty bez členu, či věty s výrazem „některý“, například:

Lokace (the) nosorožce je nalézána Russellem.

Analýza je:

$$\lambda w \lambda t [\lambda l [[{}^0\text{Nal}_{wt}^{\text{NL}} \text{ } {}^0\text{R } l] [\lambda w \lambda t [{}^0\text{Lo}_{wt} [{}^0\text{the } {}^0\text{NO}_{wt}]]]]]]$$

// pojmy μ -úřadu, ind. úřadu i vlastnosti nosorožce jsou v s. de re

resp.:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[{}^0\text{Nal}_{wt}^{\text{PM}:\text{M}} \text{ } {}^0\text{R } m_{wt}] [\lambda w \lambda t [{}^0\text{Lo}_{wt} [{}^0\text{the } {}^0\text{NO}_{wt}]]]]]]$$

// pojmy μ -úřadu, ind. úřadu i vlastnosti nosorožce jsou v s. de re

Pojmy μ -úřadu, individuového úřadu „(the) nosorožce“ (i individuové vlastnosti „být nosorožec“, nikoli však vlastnosti „být nalézán Russellem“) jsou v supozíci de re a tak lze za kterýkoli z nich dosadit ekvivalentní pojem, takže je-li dáno, že „Rhino je (the) nosorožec“, můžeme korektně odvodit větu:

Lokace Rhina je nalézána Russellem.

jejíž analýza je:

$$\lambda w \lambda t [\lambda l [[{}^0\text{Nal}_{wt}^{\text{NL}} \text{ } {}^0\text{R } l] [\lambda w \lambda t [{}^0\text{Lo}_{wt} \text{ } {}^0\text{R }]]]]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

resp.:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[{}^0\text{Nal}_{wt}^{\text{PM}:\text{M}} \text{ } {}^0\text{R } m_{wt}] [\lambda w \lambda t [{}^0\text{Lo}_{wt} \text{ } {}^0\text{R }]]]]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

(Je-li např. dále dáno, že „Lokace Rhina je lokace miláčka Lintonské zoo“, můžeme korektně odvodit větu „Lokace miláčka Lintonské zoo je nalézána Russellem“.⁴)

C. předmětové) Sestavíme-li předmětové pasívum, tedy např.:

(The) nosorožec je ten, jehož lokace je nalézána Russellem.

tak podobně jako v předchozím případě jsou pojem μ -úřadu (vyjádřený deskriptcí), pojem „(the) nosorožce“ i pojem „nosorožce“ v supozíci de re:

$$\lambda w \lambda t [\lambda x [[{}^0\text{Nal}_{wt}^{\text{NL}} \text{ } {}^0\text{R } [\lambda w \lambda t [{}^0\text{Lo}_{wt} x]]]] [{}^0\text{the } {}^0\text{NO}_{wt}]]]]$$

// pojmy μ -úřadu, ind. úřadu i vlastnosti nosorožce jsou v s. de re

⁴ Fakticky ovšem hledal-li a nalézal-li Russell nosorožce v zoo, musel tak činit v londýnské zoo, protože cambridgeská Linton Zoo vznikla až dva roky po Russellově smrti a jakoby ke stému výročí Russellova narození.

resp.:

$$\lambda w \lambda t [\lambda t [[{}^0 \text{Nal}^{\text{PL:} \cdot \text{U}}_{\text{wr}} \text{ } {}^0 \text{R} [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{Lo}_{\text{wr}} t_{\text{wr}}]]]_{\text{wr}}] [{}^0 \text{the } {}^0 \text{NO}_{\text{wr}}]]$$

// pojmy μ -úřadu, ind. úřadu i vlastnosti nosorožce jsou v s. de re

Proto lze za ně substituovat ekvivalentní pojmy, takže je-li na příklad dáno, že „Rhino je (the) nosorožec“, korektně odvodíme větu:

Rhino je ten, jehož lokace je nalézána Russellem.

ktelé přísluší analýza:

$$\lambda w \lambda t [\lambda t [[{}^0 \text{Nal}^{\text{NL}}_{\text{wr}} \text{ } {}^0 \text{R} [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{Lo}_{\text{wr}} x]]]_{\text{wr}}] [{}^0 \text{the } {}^0 \text{NO}_{\text{wr}}]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

resp.:

$$\lambda w \lambda t [\lambda t [[{}^0 \text{Nal}^{\text{PL:} \cdot \text{U}}_{\text{wr}} \text{ } {}^0 \text{R} [\lambda w \lambda t [{}^0 \text{Lo}_{\text{wr}} t_{\text{wr}}]]]_{\text{wr}}] [{}^0 \text{the } {}^0 \text{NO}_{\text{wr}}]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

II.1.C. objektové) V případě, že je věta:

Lokace (the) nosorožce je nalézána Russellem.

čtena jako věta vypovídající o nalézání po hledání, tak je její analýzou jedna z následujících konstrukcí:

a) v případě, že je „the nosorožec“ dán a tedy znám:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[{}^0 \text{Nal}^{\text{HM}}_{\text{wr}} \text{ } {}^0 \text{R } m] [\lambda w \lambda t' [{}^0 \text{Lo}_{\text{wr}} t'] [{}^0 \text{the } {}^0 \text{NO}_{\text{wr}}]]]]$$

// p. μ -úřadu je v s. de dicto, p. ind. úřadu i vlastnosti nosorožce jsou v s. de re

Za pojem μ -úřadu nelze substituovat pojmy vyjádřené výrazy, které nejsou ve všech možných světech a časech koreferenční, ovšem za pojem individuového úřadu „(the) nosorožec“ (i za pojem individuové vlastnosti „být nosorožec“, nikoli však vlastnosti „být nalézán Russellem“) ekvivalentní pojmy (třeba pojem Rhina) dosazovat lze.

b) v případě, že „the nosorožec“ dán není:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[{}^0 \text{Nal}^{\text{HM}}_{\text{wr}} \text{ } {}^0 \text{R } m] [\lambda w \lambda t' [{}^0 \text{Lo}_{\text{wr}} t'] [\lambda w \lambda t' [{}^0 \text{the } {}^0 \text{NO}_{\text{wr}} t_{\text{wr}}]]]]]]$$

// pojmy μ -úřadu, ind. úřadu i vlastnosti nosorožce jsou v s. de dicto

jsou pojmy μ -úřadu, individuového úřadu i vlastnosti „být nosorožec“ v supozici de dicto a nelze za ně dosazovat pojmy vyjádřené výrazy, které nejsou koreferenční ve všech možných světech a časových okamžicích.

II.1.C. předmětové) Příkladem předmětového pasíva pro takovéto čtení nalézání je třeba věta:

(The) nosorožec je ten, jehož lokace je nalézána Russellem.

přičemž ta může být nyní analyzována dvěma způsoby v závislosti na tom, zda:

a) onen „the nosorožec“ je dán a tedy jeho pojem je v supozici de re a tak lze za něj (podobně jako v případě II.1.C.a) dosadit pojem vyjádřený

koreferenčním výrazem (např. Rhino, či miláček Lintonské zoo):

$$\lambda w \lambda t [\lambda x [[{}^0\text{Nal}^{\text{HM}}_{wt} \text{}^0\text{R} [\lambda w \lambda t' [{}^0\text{Lo}_{wt'} x]]] [{}^0\text{the } {}^0\text{NO}_{wt}]]]]$$

// p, μ -úřadu je v s. de dicto, p. ind. úřadu i vlastnosti nosorožce jsou v s. de re

b) onen „the nosorožec“ dán není, takže za jeho pojem nelze dosazovat pojmy vyjádřené výrazy, které nejsou ve všech možných světech a časech koreferenční:

$$\lambda w \lambda t [\lambda u [[{}^0\text{Nal}^{\text{HM}}_{wt} \text{}^0\text{R} [\lambda w \lambda t' [{}^0\text{Lo}_{wt'} u_{wt}]]] [\lambda w \lambda t' [{}^0\text{the } {}^0\text{NO}_{wt'}]]_{wt'}]]]$$

// pojmy μ -úřadu, ind. úřadu i vlastnosti nosorožce jsou v s. de dicto

*I.2, III.2, IV.2) Objekt-cíl je označen empirickým výrazem
– třídivým termínem*

A) Analyzujeme nyní větu:

Nosorožec je nalézán Russellem.

kteřou budeme chápat tak, že vyjadřuje extenzionální postoj nalézání, tedy jeden z druhů I., III., IV. Užijeme-li klasický způsob analýzy pro aktívum:

$$\lambda w \lambda t [[\lambda x [{}^0 \wedge [{}^0\text{NO}_{wt} x] [{}^0\text{Nal}^{\text{NL.PV.} \vee}_{wt} \text{}^0\text{R} x]]]]]]$$

// p. vlastnosti je v supozici de re

tedy „Existuje nosorožec a Russell ho nalézá“, je zjevné, že na základě této analýzy pasívum sestavit nijak nelze. Pokud neprohlásíme čtení dané věty v extenzionálním smyslu za absurdní, musíme připustit, že ve skutečnosti se jedná buď o větu:

(The) nosorožec je nalézán Russellem.

anebo o větu:

Nějaký nosorožec je nalézán Russellem.

Pro první možnost (kde výraz „the nosorožec“ by takto byl individuovou deskripcí) by naší analýzou měla být konstrukce:

$$\lambda w \lambda t [\lambda x [[{}^0\text{Nal}^{\text{NL}}_{wt} \text{}^0\text{R} x] [\lambda w \lambda t [{}^0\text{the } {}^0\text{NO}_{wt}]]_{wt}]]]]$$

//p. vlastnosti nosorožce i ind. úřadu jsou v s. de re

resp.:

$$\lambda w \lambda t [\lambda u [[{}^0\text{Nal}^{\text{PV.} \vee}_{wt} \text{}^0\text{R} u_{wt}] [\lambda w \lambda t [{}^0\text{the } {}^0\text{NO}_{wt}]]_{wt}]]]]$$

//p. vlastnosti nosorožce i ind. úřadu jsou v s. de re

pro druhou možnost pak konstrukce (výraz „nějaký nosorožec“ je individuová deskripce):

$$\lambda w \lambda t [\lambda x [[{}^0\text{Nal}^{\text{NL}}_{wt} \text{}^0\text{R} x] [\lambda w \lambda t [{}^0\text{Se}_{wt} \text{}^0\text{NO}]]_{wt}]]]]$$

// p. selekce i ind. úřadu jsou v s. de re

resp.:

$$\lambda w \lambda I [\lambda u I [[{}^0\text{Nal}^{\text{PV} \cdot \text{V}}_{\text{wr}} \text{}^0\text{R } u_{\text{wr}}] [\lambda w \lambda I [[{}^0\text{Se}_{\text{wr}} \text{}^0\text{NO}]_{\text{wr}}]]]]$$

// p. selekce i ind. úřadu jsou v s. de re

kde výrazu „nějaký“ odpovídá funkce selekce („Se“). V obou případech lze – podobně jako I.1.A, III.1.A, IV.1.A) – dosazovat za pojmy individuových úřadů vyjádřených deskripcemi pojem, který je vyjádřen výrazem koreferenčním (např. „miláček lintonské zoo“, „Rhino“, apod.).

II.2.A) V případě, že tuto větu:

Nosorožec je nalézán Russellem.

čteme ve smyslu nalézání po hledání, agens je ve vztahu k tomu, k čemu byl vztážen jako hledající, tedy ve vztahu k individuové vlastnosti jako takové, nikoli k jakémukoli jejímu nositeli (proměnná v probíhá typ individuových vlastností, $(ot)_{\tau_0}$):

$$\lambda w \lambda I [\lambda v I [[{}^0\text{Nal}^{\text{HV}}_{\text{wr}} \text{}^0\text{R } v] [\lambda w \lambda I [[{}^0\text{NO}_{\text{wr}}]]]]] // \text{p. vlastnosti je v s. de dicto}$$

(v parafrázi: „Nosorožcovitost je nalézána Russellem“). Pojem této vlastnosti je v supozici de dicto a tak za něj není možné dosazovat pojmy vyjadřované výrazy, nejsou ve všech možných světech a časech koreferenční výrazu vyjadřujícímu pojem nosorožce. (Připomeňme si, že tato věta v tomto čtení nezpůsobuje existenční závazek na existenci instance dané vlastnosti.)

8. Explikace nenalézání

Zamysleme se nyní nad větou:

Xenie nenalézá vraha Zoe.

Informaci, proč Xenie vraha Zoe nenalézá, ve větě samotné nemáme. Podobně jako v případě vět o nalézání, tak i věty o nenalézání jsou ambivalentní. Důvody, proč Xenie nenalézá, mohou být různé:

- 1) Pokud uvažujeme třeba nalézání náhodou, tak Xenie o držitele úřadu vraha Zoe (je-li vůbec jaký) prostě „nezakopla“, nenašla ho. Tento případ *nenalézání po nehledání*, lze vlastně chápat tak, že Xenie nehledala a tak prostě nenašla (což mj. neznamená, že by šlo o nějaký neúspěch – Xenie se najít vraha Zoe nesnažila). Anebo lze uvažovat situaci, kdy třeba Xenie vraha Zoe vůbec nehledala (popřípadě hledala někoho jiného), potkala Yannise a nějaký mluvčí to hanlivě komentuje větou „Xenie „nalézá“ vraha Zoe“. Jiný mluvčí mu však odporuje a řekne „Ne, Xenie „nenalézá“ vraha Zoe“.
- 2) Tuto větu však můžeme chápat i v tom smyslu, že Xenie sice začala

hledat, avšak své *hledání ještě neskončila* a tak v současnosti ještě k nalezení hledaného objektu nedošlo (je to jen dosavadní neúspěch, nikoli celkový nezdar). Přitom však musíme rozlišit dvě možnosti – Xenie totiž a) může vědět, kdo je vrahem Zoe, kdo je držitelem tohoto úřadu, anebo b) to vědět nemusí.

- 3) Tato věta však může zpravovat i o tom, že Xenie hledala, nenalezala a poté:
- a) *hledat přestala*, hledání vzdala přestože je známo, kdo je vrah Zoe (je to tedy její neúspěch)
 - b) anebo *hledat přestala, protože zjistila, že nikdo vrahem Zoe není, že je úřad neobsazen* (takže úspěch, nalezení, není možný). Anebo jednoduše *hledat přestala, takže vraha Zoe prostě nenašla* (je to její neúspěch); to, zda je úřad vraha Zoe obsazen, či neobsazen, není známo (přesně vzato nejde o znalost tohoto faktu na straně Xenie, ale na straně mluvčího, který zpravuje o Xeniiých aktivitách).⁵

Námi níže podaný přehled analýz bude korespondovat tomuto rozdělení možných výkladů takovýchto vět (vypustíme ovšem obdobné případy, tedy skupinu X.I.C, který se podobá X.I.B i X.I.A: z možných případů X.I.B se pozastavíme nad těmi odchylkami pasíva, které nenastávají u X.I.A).

Zamysleme se však nejdříve nad určitým požadavkem na analýzu. Viděli jsme, že k nenalézání může dojít z různých důvodů. Může se například stát, že držitelem úřadu nikdo není. Proto musí být naše analýza obezřetná v tom smyslu, že nesmí způsobit existenční závazek na hodnotu tohoto úřadu. Jeden ze způsobů, jak tento požadavek dodržet je analyzovat danou větu pro případ všech okolností jako větu:

Není pravda, že Xenie nalézá vraha Zoe.

Tu analyzujeme konstrukcí užívající (za výraz „pravda“) funkci „true“ (objekt typu $(oo_{(o)})_{(to)}$). Věta je pravdivá ve w a t tehdy, když funkce true vrací ve w a t pravdivostní hodnotu nepravda, což je tehdy, když daná propozice (o nalezení) je ve w a t nepravdivá, nebo nemá pravdivostní hodnotu:

$$\lambda w \lambda t [^0 \neg [^0 \text{true}_{wt} [\lambda w \lambda t [^0 \text{Nal}_{wt} \ ^0 X [\lambda w \lambda t [^0 V_{wt} \ ^0 Z_{wt}]]_{wt}]]]]$$

// pojmy propozice o nalézání i ind. úřadu jsou v s. de dicto

Pojem individuového úřadu tu je pouze zdánlivě de re, ve skutečnosti je totiž v supozici de dicto, neboť konstrukce propozice o nalézání je v rámci propoziční konstrukce celé věty v supozici de dicto (je tedy de dicto vzhle-

⁵ Nenalézáním jsme se zabývali v Ruclavský (2003) (za cenné diskuse nenalézání vděčím M. Dužići; tam dosažené výsledky však zde modifikujeme).

dem k perspektivě mluvčího). Proto nezpůsobuje existenční závazek na hodnotu individuového úřadu. Výhodou této analýzy je obecnost, její nevýhodou však je, že ji vyjadřující věta („Není pravda, že Xenie nalézá vraha Zoe“), není vstupní větě („Xenie nenalézá vraha Zoe“) ekvivalentní; proto ji odmítáme a použijeme níže uvedené možnosti.

I.0, III.0, IV.0) Objekt nenalézání je označen neempirickým výrazem

A) Promysleme nejdříve analýzu věty, v níž je nenalézáný předmět pojmenován vlastním jménem:⁶

Xenie nenalézá Yannise.

1) Pokud by šlo o popření nalezení Yannise náhodou, analýza by byla prostá:

$\lambda_w \lambda_t [^0 \neg [^0 \text{Nal}^{\text{NI}}_{\text{wr}} \text{ } ^0 \text{X } ^0 \text{Y}]]$

Za pojem Yannise lze korektně substituovat, takže platí-li, že „Yannis je vrah Zoe“, můžeme korektně odvodit větu „Xenie nenalézá vraha Zoe“.

2) Kdybychom uvažovali, že věta vypovídá o tom, že Xenie se nedostala do přímého kontaktu, vztahu nalezení, s Yannisem, který je držitelem jí hledaného a po tomto hledání nalezeného úřadu, analýza by byla táž, rozdíl by byl jen v konstantě pro druh nalézání:

$\lambda_w \lambda_t [^0 \neg [^0 \text{Nal}^{\text{PU}}_{\text{wr}} \text{ } ^0 \text{X } ^0 \text{Y}]]$

Při tomto druhu postoje nelze rozlišovat případy podle vědomosti o obsazenosti nenalézáného úřadu.

3a) Zcela stejnou analýzu bychom však uplatnili pro ten případ, kdy Xenie hledat přestala a tak se k Yannisovi coby hodnotě nějakého hledaného úřadu nalezením nedostala.

3b) Případ vědomí neobsazenosti úřadu, které vede ke skončení hledání z důvodu nemožnosti nalezení v případech postoje k individuu myslitelné není, neboť předpokládáme fixní doménu a všechna individua jsou tedy dána. V této souvislosti si povšimněme, že tak jako není možné při předpokladu fixní domény hledání individua ve smyslu „seeking“ (čili bez znalosti, zda hledaný předmět existuje), tak také není možné nalézání či nenalézání po takovémto hledání.

II.A) Pro nalézání po hledání (Nal^{HU}) takováto věta s neempirickým výrazem pro objekt-cíl postoje není.

⁶ Analýzy pasíva nejsou ničím zajímavé, proto je pro skupinu I.0, III.0, IV.0) zcela vypouštíme; podobně pro sekci X.1.

1.1, III.1, IV.1) Objekt nenalézání je označen empirickým výrazem – deskripcí

A) Uvažujme další možný případ věty o nenalézání:

Xenie nenalézá vraha Zoe.

1) Takovouto větu může použít mluvčí referující o tom, že Xenie se náhodným nalezením nedostala do kontaktu s Yanniséem, který je vrahem Zoe. Pojem tohoto úřadu slouží k poukázání na jeho aktuální hodnotu, Yannisee, konstrukce bude proto v supozici *de re* (Ize za ni substituovat jiné konstrukce vyjádřené výrazem koreferenčním výrazem „vrah Zoe“, aniž by se změnilly pravdivostní podmínky této věty):

$\lambda_w \lambda_t [{}^0 \neg [{}^0 \text{Nal}_{wr}^{\text{NI}} {}^0 \text{X} [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Vr}_{wr} {}^0 \text{Z}]]_{wr}]]$ // pojem ind. úřadu je v sup. *de re*

1') Pokud budeme uvažovat o hanlivě referovaném nalézání/nenalézání, můžeme si představit třeba situaci, kdy dva mluvčí neviděli, zda Xenie potkává Yannisee, který je držitelem úřadu vrah Zoe, a první mluvčí tvrdí, že říká: „Xenie „nalézá“ vraha Zoe“, avšak druhý mluvčí mu odporuje větou:⁷

Xenie „nenalézá“ vraha Zoe.

Této větě přísluší prakticky táž analýza:

$\lambda_w \lambda_t [{}^0 \neg [{}^0 \text{Nal}_{wr}^{\text{U}} {}^0 \text{X} [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Vr}_{wr} {}^0 \text{Z}]]_{wr}]]$ // pojem ind. úřadu je v sup. *de re*

2.a) Za předpokladu, že mluvčí ví, že vrah Zoe existuje a Xenie stále hledá, může být daná věta („Xenie nenalézá vraha Zoe“) analyzována konstrukcí:

$\lambda_w \lambda_t [{}^0 \neg [{}^0 \text{Nal}_{wr}^{\text{PU}} {}^0 \text{X} [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Vr}_{wr} {}^0 \text{Z}]]_{wr}]]$ // pojem ind. úřadu je v sup. *de re*

čili ve smyslu „Xenie (kdyby bylo hledání úspěšné) nenalézá držitele úřadu vraha Zoe“, kde druhem nalézání je postulátové nalézání.⁸

2.b) Obecnější je ovšem případ, kdy mluvčí o obsazenosti úřadu vraha Zoe neví a pak musí být tato věta analyzována (jde-li tedy o nenalézání po hledání) konstrukcí:

$\lambda_w \lambda_t [{}^0 \neg [{}^0 \text{Nal}_{wr}^{\text{HU}} {}^0 \text{X} [\lambda_w \lambda_t [{}^0 \text{Vr}_{wr} {}^0 \text{Z}]]_{wr}]]$ // p. ind. úřadu je v sup. *de dicto*

Xenie podle této analýzy (za stavu nenalézání) nemá přímý extenzionální vztah k držiteli úřadu vraha Zoe, k Yanniseovi, úřad může být klidně neobsa-

⁷ Dokonce může dojít k tomu, že druhý mluvčí odporuje souvětím „Xenie „nenalézá“ vraha Zoe, Xenie vraha Zoe nalézá“, tedy že přisuzovat Xenii ironicky nenalezení není adekvátní, neboť Xenie byla úspěšná.

⁸ Tato věta je pravdivá tehdy, když někdo je vrahem Zoe. Jestliže však nikdo nebyl vrahem Zoe, tak není splněna existenční presupozice a věta nemá v daném možném světě a čase pravdivostní hodnotu.

zen (tato analýza nezpůsobuje existenční závazek na hodnotu individuového úřadu).

3.a) Pokud mluvčí ví, že daný úřad je obsazen Yannidem a Xenie přestává hledat, analýzou této věty je opět:

$$\lambda w \lambda t \left[\neg \left[\left[\text{Nal}_{wr}^{\text{PLU}} \right] \text{X} \left[\lambda w \lambda t \left[\text{V}_{wr} \right] \text{Z} \right] \right] \right] \quad // \text{ pojem ind. úřadu je v sup. de re}$$

3.b) Pokud onu informaci o obsazenosti úřadu mluvčí neví, anebo s určitostí ví, že úřad je neosazen (a Xenie tedy ve vztahu k Yannidovi coby držitelí tohoto úřadu být nemůže), nezbyvá než volit analýzu, která nevede k existenčnímu závazku:

$$\lambda w \lambda t \left[\neg \left[\left[\text{Nal}_{wr}^{\text{HU}} \right] \text{X} \left[\lambda w \lambda t \left[\text{V}_{wr} \right] \text{Z} \right] \right] \right] \quad // \text{ p. ind. úřadu je v sup. de dicto}^9$$

čili že „Xenie po (resp.: za) hledání nenalézá vraha Zoe“.

II.A) Viděli jsme, že analýzu $\lambda w \lambda t \left[\neg \left[\left[\text{Nal}_{wr}^{\text{HU}} \right] \text{X} \left[\lambda w \lambda t \left[\text{V}_{wr} \right] \text{Z} \right] \right] \right]$, kde se vypovídá o nenalézání po hledání jsme uplatnili jak pro případ nenalézání z důvodu jeho pokračování (bod 2.b), tak pro případ, kdy nenašla proto, že hledat přestala (bod 3.b); pro nalézání ve smyslu nalézání náhodného takováto analýza není možná.

B) Případ, kdy objekt-cíl postoj je označen deskripcí denotující μ -úřad, např.:

Xenie nenalézá lokaci vraha Zoe.

uvedeme v přehledu možných pasivních forem vypovídajících o odlišných druzích nenalézání. Problematiku zde rozdělíme z důvodu přehlednosti do skupiny pro objektové pasívum:

Lokace vraha Zoe není Xenie nalézána.

a do skupiny pro předmětové pasívum:

Vrah Zoe je ten, jehož lokace není Xenie nalézána.

B. objektové)

1) Pokud mluvčí referuje prostředky objektového pasíva o tom, že Xenie se náhodou nedostala do vztahu k hodnotě μ -úřadu lokace vraha Zoe, analyzujeme danou větu („Lokace vraha Zoe není Xenie nalézána“) konstrukcí:

$$\lambda w \lambda t \left[\lambda t \left[\left[\text{Nal}_{wr}^{\text{NL}} \right] \text{X} \right] \left[\text{Lo}_{wr} \left[\text{V}_{wr} \right] \text{Z} \right] \right] \quad // \text{ pojmy } \mu\text{-úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re}$$

(substituce i pomocí koreferenčních výrazů jsou platné, můžeme odvodit např. větu „Florida je to, co není nalézáno Xenie“).

⁹ Právě (a jen) tato analýza je uvedena v Duží (2003), s. 256. Také F. Gahér (Gahér (2002), s. 150) chápal nenalézání pouze jako postoj k úřadu jako takovému (postoj de dicto), nikoli s možnou eventualitou jakožto vztahu k jeho hodnotě.

1') Jestliže však mluvčí o Xenii referuje hanlivě, tedy že „nenalézá“ vhodnou analýzou je:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[^0 - [^0 \text{Nal}^{\text{M}}_{wr} \text{ } ^0 \text{X } m_{wr}]] [^0 \text{Lo}_{wr} [^0 \text{V}_{rwr} \text{ } ^0 \text{Z}]]]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

2.aa, 3.aa) Nyní pokud mluvčí ví, že jak úřad vraha Zoe, tak i úřad jeho lokace jsou obsazeny, může danou větu použít pro vyjádření toho, že Xenie stále hledá, nicméně dosud nenalézá. Větu bychom pak měli analyzovat konstrukcí:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[^0 - [^0 \text{Nal}^{\text{PM}}_{wr} \text{ } ^0 \text{X } m_{wr}]] [^0 \text{Lo}_{wr} [^0 \text{V}_{rwr} \text{ } ^0 \text{Z}]]]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

(za konstrukce μ -úřadu i individuového úřadu lze substituovat pojmy vyjádřené výrazy, které nejsou za všech okolností koreferenční, neboť tyto úřady jsou v supozici de re). Takovouto analýzu bychom uplatnili rovněž v případě, kdy mluvčí (který ví, o obsazenosti obou úřadů) chce referovat o tom, že Xenie již přestala hledat.

2.ab, 3.ab) Nenalézání po hledání, kdy je vrah Zoe znám, jeho lokace však známa není, odpovídá pro případ vypovídání o tom, že Xenii (která stále hledá) zatím nenalézá čtení ve smyslu následující konstrukce:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[^0 - [^0 \text{Nal}^{\text{HM}}_{wr} \text{ } ^0 \text{X } m]] [\lambda w \lambda t' [^0 \text{Lo}_{wr} [^0 \text{V}_{rwr} \text{ } ^0 \text{Z}]]]]]$$

// p. μ -úřadu je v s. de dicto, p. ind. úřadu je v s. de re

(substituovat pomocí koreferenčních termínů lze jen za pojem vraha Zoe, neboť příslušná konstrukce je v supozici de re). Zcela stejně bychom danou větu analyzovali v případě, že mluvčí chce (při daný znalostech) vypovídat o tom, že Xenie nenalézá, přičemž hledání již vzdala.

2.ba, 3.ba) Jestliže budeme uvažovat sice asi málo pravděpodobnou možnost, totiž že je známa lokace vraha Zoe, ne však to, kdo vrahem Zoe je (představme si, že je známa informace, že vrah Zoe je na Floridě), tak analýzu:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[^0 - [^0 \text{Nal}^{\text{PM}}_{wr} \text{ } ^0 \text{X } m_{wr}]] [\lambda w \lambda t' [^0 \text{Lo}_{wr} [\lambda w \lambda t' [^0 \text{V}_{rwr} \text{ } ^0 \text{Z}]]_{wr}]]]]$$

// p. μ -úřadu je v s. de re, p. ind. úřadu je v s. de dicto

uplatníme jak pro případ referování o hledání stále trvajícím (leč doposud neúspěšným), tak pro případ hledání už skončeného (nesmíme za pojem individuového úřadu substituovat pojmy vyjádřené výrazy, které nejsou za všech okolností koreferenční výrazu vraha Zoe, avšak za pojem μ -úřadu můžeme).

2.bb, 3.bb) Zbývá nám už jen kombinace, kdy není znám ani vrah Zoe, ani jeho lokace:

$$\lambda w \lambda t [\lambda m [[\neg [\text{Nal}^{\text{HM}}_{wt} \text{X } m]] [\lambda w \lambda t' [\text{Lo}_{wt'} [\lambda w \lambda t' [\text{Vr}_{wt'} \text{Z}]]_{wt'}]]]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v supozici de dicto

(nesmíme za pojmy μ -úřadu i individuového úřadu substituovat pojmy vyjádřené výrazy, které nejsou za všech okolností koreferenční daným výrazům). Tato analýza odpovídá jak tomu, že za stále pokračujícího hledání Xenie doposud nenalézá, tak tomu, že hledání vzdala, aniž by tedy našla.

B. předmětové

1) V případech, kdy mluvčí využívá prostředku předmětového pasíva, tak tu máme možnost, že referuje o tom, že Xenie se náhodným nalezením nedostala do kontaktu s hodnotou μ -úřadu lokace vraha Zoe, čemuž odpovídá analýza:

$$\lambda w \lambda t [\lambda x [[\neg [\text{Nal}^{\text{NL}}_{wt} \text{X } [\text{Lo}_{wt} x]]]] [\text{Vr}_{wt} \text{Z}]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

(pojem vraha Zoe je v supozici de re a tak můžeme korektně odvodit např. větu „Yannis je ten, jehož lokace není nalézána Xení“).

1') Pokud mluvčí referuje hanlivě analyzujeme danou větu („Vraha Zoe je ten, jehož lokace není Xení nalézána“) konstrukcí:

$$\lambda w \lambda t [\lambda \mu [[\neg [\text{Nal}^{\text{M}}_{wt} \text{X } [\text{Lo}_{wt} u_{wt}]]]] [\text{Vr}_{wt} \text{Z}]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

(opět jsou substituce pomocí koreferenčních termínů za pojmy μ -úřadu i individuového úřadu korektní).

2.aa, 3.aa) Nyní uvažujme toto předmětové pasívum jako způsob jak povídat o Xenii nenalezení jak za situace, kdy stále hledá, tak za situace, kdy již hledat přestala (vzdala to). Uvažujeme, že jak držitel úřadu vrah Zoe, tak konkrétní místo, kde se nachází, je známo, analýzou by měla být konstrukce:

$$\lambda w \lambda t [\lambda \mu [[\neg [\text{Nal}^{\text{PM}}_{wt} \text{X } [\text{Lo}_{wt} u_{wt}]]]] [\text{Vr}_{wt} \text{Z}]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v s. de re

(za pojmy obou úřadu lze dosazovat i pojmy vyjádřené výrazy, které nejsou za všech okolností koreferenční).

2.ab, 3.ab) Pokud vrah Zoe je znám (za jeho pojem tedy lze dosazovat pojem vyjádřený koreferenčním výrazem), jeho lokace však známa není, uplatníme analýzu:

$$\lambda w \lambda t [\lambda \mu [[\neg [\text{Nal}^{\text{HM}}_{wt} \text{X } [\lambda w \lambda t' [\text{Lo}_{wt'} u_{wt'}]]]]] [\text{Vr}_{wt} \text{Z}]]$$

// p. μ -úřadu je v s. de dicto, p. ind. úřadu je v s. de re

že chce mluvčí referovat o Xenii jednak v tom případě, že Xenie doposud hledá (leč nenalézá), jednak o Xenii již nehledající.

2.ba, 3.ba) Pro pŕípad, že je síce známa lokace vraha Zoe, ne však, kdo jím je, můžeme pro nenalezení při pokračujícím hledání, tak při hledání předčasné skončeném užít analýzu:

$$\lambda_w \lambda_l [\lambda_{ll} [[^0 \neg [^0 \text{Nal}_{wr}^{\text{PM}} \text{ } ^0 \text{X} [\lambda_w \lambda_l [^0 \text{Lo}_{wr} u_{wr}]]]_{wr}]] [\lambda_w \lambda_l [^0 \text{V}_{wr} \text{ } ^0 \text{Z}]_{wr}]]$$

// p. μ -úřadu je v s. de re, p. ind. úřadu je v s. de dicto

2.bb, 3.bb) V pŕípadě, že vrah Zoe není znám a rovněž žádná jeho lokace není známa, danou větu analyzujeme jak v pŕípadě, že mluvčí referuje o tom, že stále hledající Xenie zatím nenalezla, tak v pŕípadě, že Xenie nenalezla a hledání už vzdala konstrukci:

$$\lambda_w \lambda_l [\lambda_{ll} [[^0 \neg [^0 \text{Nal}_{wr}^{\text{HM}} \text{ } ^0 \text{X} [\lambda_w \lambda_l [^0 \text{Lo}_{wr} u_{wr}]]]]] [\lambda_w \lambda_l [^0 \text{V}_{wr} \text{ } ^0 \text{Z}]_{wr}]]$$

// pojmy μ -úřadu i ind. úřadu jsou v supozici de dicto

*I.2, III.2, IV.2) Objekt nalézání je označen empirickým výrazem
– třídným termínem*

A) Uvažujme, jak bychom analyzovali věty o nenalézání předmětu, který je zadán třídným termínem (jde o instanci určité intenze, nikoli rozsah této intenze ve w a t):

Russell nenalézá nosorožce.

1) V pŕípadě, že tuto větu čteme jako větu vypovídající o náhodném nenalézání, běžnou analýzou by byla konstrukce:

$$\lambda_w \lambda_l [^0 \exists [\lambda_x [^0 \wedge [^0 \text{NO}_{wr} x] [^0 \neg [^0 \text{Nal}_{wr}^{\text{N1}} \text{ } ^0 \text{R} x]]]]]$$

// p. vlastnosti je v s. de re

kteřá patrně lépe odpovídá větě „Existuje něco, co je nosorožcem a Russell to nenalézá“. Tato věta je pravdivá tehdy, když Russell není ve vztahu k individuu, o kterém platí, že je nosorožcem. Důsledkem této analýzy je existenční závazek na instanci intenze (v pŕípadě nenalézání jednorozce by takováto věta byla bez pravdivostní hodnoty). Necháme otevřenu otázku, zda-li nepreferovat spíše analýzu ve smyslu „nenalézá (the) nosorožce“:

$$\lambda_w \lambda_l [^0 \neg [^0 \text{Nal}_{wr}^{\text{N1}} \text{ } ^0 \text{R} [\lambda_w \lambda_l [^0 \text{the } ^0 \text{NO}_{wr}]_{wr}]]]$$

// p. vlastnosti i ind. úřadu je v s. de re

či ve smyslu „nenalézá některého nosorožce“:

$$\lambda_w \lambda_l [^0 \neg [^0 \text{Nal}_{wr}^{\text{N1}} \text{ } ^0 \text{R} [\lambda_w \lambda_l [^0 \text{Se}_{wr} \text{ } ^0 \text{NO}]_{wr}]]]$$

// p. selekce i ind. úřadu je v s. de re

Analogicky bychom postupovali v pŕípadě hanlivě referovaného nenalézání.

2.a) Pokud Russell stále hledá, leč dosud nenalézá, tak za předpokladu, že Rhino je oním určitým nosorožcem, daná věta vypovídá o tom, že zde např. k Rhinovi nemá Russell přímý, extenzionální vztah nalezení:

$$\lambda_w \lambda_l [^0 \neg [^0 \text{Nal}_{wr}^{\text{PV}} \text{ } ^0 \text{R} [\lambda_w \lambda_l [^0 \text{Se}_{wr} \text{ } ^0 \text{NO}]_{wr}]]]$$

// p. selekce i ind. úřadu je v s. de re

2.b) V pŕípadě, že takováto informace známa není, nezbyvá než užít ana-

lýzu, podle níž je postoj veden k intenzi, nikoli k instanci dané intenze:

$\lambda_w \lambda_I [^0 \neg [^0 \text{Nal}^{\text{HV}}_{wI} \text{R} [\lambda_w \lambda_I \text{ } [^0 \text{NO}_{wI}]]]]$ // p. vlastnosti je v supozicii de dicto

3.a) Podobně pokud Russell nenalézá, protože hledání vzdal (a to, že určitá instance dané vlastnosti existuje, je známo), uplatníme analýzu ve smyslu postoje de re:

$\lambda_w \lambda_I [^0 \neg [^0 \text{Nal}^{\text{PV}}_{wI} \text{R} [\lambda_w \lambda_I [^0 \text{Se}_{wI} \text{NO}]]]]$ // p. selekce i ind. úřadu je v s. de re

3.b) Jestliže však agens hledání vzdal, aniž by tato informace o instanci byla známa, ovšem také v případě, kdy je známo, že žádná taková instance dané vlastnosti není, využijeme analýzu, která nezpůsobuje existenční závazek:

$\lambda_w \lambda_I [^0 \neg [^0 \text{Nal}^{\text{HV}}_{wI} \text{R} [\lambda_w \lambda_I \text{ } [^0 \text{NO}_{wI}]]]]$ // p. vlastnosti je v supozicii de dicto

Opět jde o postoj k intenzi jako takové (postoj de dicto), ne k její instanci.

II.A) Pro případ nenalézání z důvodu nehledání (vč. případu hanlivě referovaného nenalézání), věta ve smyslu (ne)nalézání po hledání není. Pro případy 2) a 3) však takováto čtení možná jsou a to obecně zejména tehdy, pokud není známo, zda je nějaká určitá instance dané intenze.

9. Shrnutí nenalézání

Typové druhy nalézání a pojmové postoje. Rozlišili jsme 1) nenalézání z důvodu nehledání, což je takový druh nenalézání, ke kterému můžeme přiřadit i nenalézání hanlivě referované; 2) nenalézání z důvodu neskončeného hledání, přičemž a) instance dosud nenalezené intenze existuje, ovšem agens k ní zatím nemá přímý, extenzionální vztah, anebo b) mluvčímu není známo, zda nějaká instance nenalézané intenze existuje a tedy jde o postoj k této intenzi jako takové („intenzionální“ postoj, postoj de dicto); 3) nenalézání z důvodu třeba předčasného nebo oprávněně ukončeného hledání, přičemž hledání mohlo skončit předčasně a) i přesto, že je známo, že instance dané intenze existuje, b) to známo není, anebo je známo, že neexistuje. (Zákonitě není možné, aby věty o nenalézání bez hledání byly chápány ve smyslu nalézání po hledání.) Pouze nenalézání druhu 2.b) a 3.b) lze podle našich charakteristik považovat za postoje pojmové, jsou to vždy postoje obecně typu $(o \text{ } \alpha)_{\text{to}}$, kde α je typ intenze. Ostatní druhy nenalézání (tj. 1), 2.a), 3.a)) jsou pouze postoji extenzionálními (obecně typu $(o \text{ } \alpha)_{\text{to}}$, kde α je typ intenze nekonstrukčního typu). Analýzy druhů 2.a) a 3.a) (podobně jako 2.b) a 3.b)) splývají, liší se jen druhem konstanty pro „nalézání“.

Ambivalence vět o nenalézání. Viděli jsme, že podobně jako v případě nalézání, také věty o nenalézání jsou vysoce ambivalentní. V případě, že

objekt-cíl postoje je označen neempirickým výrazem, jedná se vždy o postoj typového druhu $(o \text{ } \alpha)_{\tau\omega}$, kde α je typ extenze nekonstrukčního typu, v případě, že objekt-cíl je označen výrazem empirickým, čtení dané věty může být buďto ve smyslu postoje k intenzi (tj. nenalézání je typu $(o \text{ } \alpha)_{\tau\omega}$, kde α je typ intenze), nebo k její instanci (tj. nenalézání je typu $(o \text{ } \alpha)_{\tau\omega}$, kde α je typ extenze nekonstrukčního typu). Podobně jako v případě vět o nalézání, tak i věty o nenalézání můžeme zjednodušit vsuvkami či dovětky – pro druh 1) je to vsuvka „po nehledání“ (příp. užití uvozovek uvozující hanlivě užitě sloveso), pro druhy 2.a) a 3.a) obrat „po hledání, přičemž instance intenze je známa“, pro druhy 2.b) a 3.b) obrat „po hledání, přičemž instance intenze známa není“ (resp. „přičemž instance intenze neexistuje“).

Nenalézání a hledání. Souvislost s hledáním mají druhy nenalézání 2) a 3). Přičemž – a tím se nenalézání liší od nalézání – lze odlišit vztah k hledání ve smyslu „looking for“ (existence hledaného objektu, resp. jeho instance je zaručena) a hledání ve smyslu „seeking“ (existence hledaného objektu, resp. jeho instance zaručena není); souvislost s hledáním ve smyslu „looking for“ mají druhy 2.a) a 3.a), souvislost s hledáním ve smyslu „seeking“ mají druhy 2.b) a 3.b).

PODĚKOVÁNÍ

Za cenné připomínky k řadě mých myšlenek či jejich formulacím vděčím a děkuji Marii Duží a také Pavlu Maternovi.

Katedra filozofie FF MU
Arne Nováka 1, 602 00 Brno
Česká republika
raclavsk@phil.muni.cz
http://www.phil.muni.cz/~raclavsk/

LITERATURA

- DUŽÍ, M. (2003): Notional Attitudes (On Wishing, Seeking and Finding). *Organon F* 9, 3, 237 – 260.
- GAHÉR, F. (2002): Anafora a pojmové postoje. In: Gáliková, S. (ed.): *Filozofia Ludwiga Wittgensteina*. Veda, Bratislava, 130 – 155.
- JESPERSEN, B. (1999): On Seeking and Finding. In: Childers, T. (ed.): *Logica '98*. Filosofia, Praha, 61 – 72.
- RACLAVSKÝ, J. (2003): *Logické zkoumání pojmových postojů*. Disertační práce. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.
- RACLAVSKÝ, J. (2004): Hledání jako pojmový postoj. In: Zouhar, M. (ed.): *Používanie, interpretácia a význam jazykových výrazov*. Veda, Bratislava, 90 – 119.